

Fald i organisationsgrad... igen, igen

Samlet set er organisationsgraden for lønmodtagere per 1. januar 2015 faldet med 1,5 procentpoint på et år, selvom antallet af medlemmer stiger. Faldet skyldes formentlig stor stigning i arbejdsstyrken. Der er stadig medlemstab i LO forbundene, men også i FTF. Hos de ideologisk alternative stiger medlems-tallet derimod. AC oplever også fremgang.

ANALYSE

Christian Lyhne Ibsen, Jesper Due og Jørgen Steen Madsen

17. december 2015

Det samlede medlemstal i de faglige organisationer i Danmark steg en smule fra 1. januar 2014 til 1. januar 2015. Som det fremgår af tabel 1 er medlemsfremgangen moderat, da der er kommet 3.886 flere medlemmer i løbet af et år. Selvom antallet af medlemmer er steget med omkring 4.000 medlemmer, er den samlede organisationsgrad faldet med 1,5 procentpoint til 67,7 % per 1. januar 2015. Faldet skyldes derfor formentlig, at den store stigning i arbejdsstyrken ikke er slået igennem i tilsvarende stor stigning i antallet af nye medlemmer.

Der er igen i år medlemstab hos LO's medlemsforbund. I år er medlemstabet på lidt over 23.000 medlemmer. Dermed får vi et billede af en fortsat tendens med færre medlemmer i LO's medlemsforbund fra tidligere år, men det ser dog også ud til, at faldet er mindre end sidste år, hvor det var på godt 27.000. Det er særligt 3F og HK, der står for medlemstilbagegang – disse to forbund har henholdsvis 11.000 og 6.000 færre medlemmer i forhold til sidste år. Omvendt har Socialpædagogisk Landsforbund haft fremgang på ca. 1.500 medlemmer.

Tilbage i 2012-2013 steg LO's samlede medlemstal, men årsagen til dette var sandsynligvist en ny opgørelsesmetode i LO, hvor man tæller medlemmer med arbejdsmarkedstilknytning i stedet for kontingentbetalende medlemmer. Dette understreger, at man skal være varsom med at tolke forandringer over tid.

Ser man på de andre grupperinger, har der i løbet af året igen været fremgang til AC-organisationerne, Lederne og de ideologisk alternative organisationer. Derimod har FTF-organisationerne haft tilbagegang. Det er bemærkelsesværdigt, at FTF-organisationer mister medlemmer, men det skal understreges, at faldet er beskedent på lige under 2.000 medlemmer. Ligesom sidste år mister de store forbund som Danmarks Lærerforening, BUPL og Finansforbundet medlemmer.

Tabel 1: Medlemstallene 1985-2015

Hovedorganisationer på lønmodtagersiden 1985-2015							
(antal i 1000'er - organisationsgrad i procent)							
	1985	1995	2000	2005	2010	2014	2015
LO¹	1.119	1.208	1.167	1.142	955	867	844
FTF	309	332	350	361	358	346	344
AC	74	132	150	163	137*	203	209
LH	24	75	80	76	83	97	100
Ideologiske alternative²	13	53	68	94	173	236	253
Uden for hovedorganisation³	161	62	55	57	98*	54	57
I alt	1.700	1.862	1.870	1.893	1.804	1.803	1.807
I alt (ekskl. alternative)	1.687	1.809	1.802	1.799	1.631	1.567	1.554
Lønmodtagere og ledige⁴	2.434	2.547	2.614	2.640	2.676	2.605	2.670
Organisationsgrad	69,8 %	73,1 %	71,5 %	71,7 %	67,4 %	69,2 %	67,7 %
Eksklusiv alternative	69,3 %	71,0 %	68,9 %	68,1 %	60,9 %	60,2 %	58,2 %

Kilder: Statistisk Årbog, Arbejdskraftundersøgelserne (AKU), 1.kvartal indtil 2011 derefter 4. kvartal året forinden (2015 = 4. kvartal 2014), Danmarks Statistik, tal fra LO og Krifa samt egne beregninger. Medlemstallene er pr. 1. januar de udvalgte år.

* AC's tilbagegang og fremgang for 'Uden for hovedorganisation' siden 2009 er alene et resultat af, at Ingeniørforeningen i Danmark og Landinspektørforeningen per 1. januar 2009 forlod akademikerorganisationernes sammenslutning.

I modsætning til FTF kan vi konstatere, at AC-organisationer overordnet har klaret sig godt over det seneste år – særligt DJØF fortsætter fremgangen og Magisterforeningen har nu også fremgang. Det store hop i AC's medlemmer fra 2013-2014 skyldes tilgangen af Ingeniørforeningen i Danmark, der med lidt

¹ Vedr. LO kan Statistisk Årbogs tal ikke anvendes, da der i modsætning til de øvrige organisationer er tale om bruttotal og ikke netttotal. Siden 2002 offentliggjorde LO selv årligt det samlede medlemstal og herunder både bruttotallet (aktive og passive medlemmer, dvs. inkl. pensionister o. lign.) og netttotallet (kontingentbetalende medlemmer). Tallene i tabellen fra 2005 og frem er derfor fra LO's egne opgørelser. For de tidligere år er netttotallet fastsat skønsmæssigt, idet der er regnet med, at 80 pct. af det officielle medlemstal er kontingentbetalende medlemmer. Det svarer nogenlunde til forskellen mellem brutto- og netttotal i LO's egne opgørelser fra de senere år. Siden 2013 har LO valgt ny opgørelsesmetode, hvor der indberegnes medlemmer med arbejdsmarkeds-tilknytning i stedet for kontingentbetalende. Dette kan forklare stigningen for LO's medlemsforbund.

² Her er medregnet organisationerne fra Det faglige Hus (dvs. Funktionærkartellet/ Teknikersammenslutningen, Fagforeningen Danmark og 2B – Bedst og Billigst) samt Kristelig Fagforening, men ikke Business Danmark (tidl. Danske Sælgere og Danmarks Aktive Handelsrejsende), der er en branchespecifik organisation, og ikke som eksempelvis De Kristelige kan siges at deltage i en ideologisk kamp mod den traditionelle fagforeningsbevægelse – selv om de måske nok i HK vil se dem som "gule". Siden 2012 er FRIE Funktionærer og JOB Tryghed indregnet i de ideologisk alternative.

³ Der er i gruppen "Uden for hovedorganisationerne" enkelte dobbelttællinger i Statistisk Årbog, hvor organisationer både er rubriceret her og under en af hovedorganisationerne. Da det er inden for 'bagatelgrænsen' har vi valgt her at se bort fra disse dobbelttællinger. Vores samlede tal er derfor især for 1995 og 2000 en anelse større end det reelle antal organiserede. I 2009 og 2010 er der kun en enkelt dobbelttælling af Brancheorganisationen Trafik & Jernbane, der er del af HK.

⁴ Bemærk, at vi for 2011 og fremover bruger AKU, 4. kvartal 2010 tallene for lønmodtagere og ledige. Dette er gjort for at synkronisere medlemsopgørelserne og tallet for arbejdsstyrken.

over 54.000 medlemmer fylder godt i AC – forbundet har også i år fremgang med knapt 2000 nye medlemmer. Gruppen 'Udenfor hovedorganisationerne' har også en lille fremgang.

Som nævnt har de ideologisk alternative fremgang igen i år. Til sammen har de alternative en fremgang på over 16.000. Særligt ASE Lønmodtagere (tidligere Job Tryghed), der har figureret i statistikken siden 2012 oplever massiv fremgang. Organisationen har fået over 6.000 flere medlemmer i løbet af 2014. Både Krifa, Funktionærkartellet/Teknikersammenslutningen oplever moderate vækst på under 1.000 medlemmer, hvorimod 2B – Bedst og Billigst har vundet mere end 6.000 nye medlemmer.

Fordelingen mellem hovedorganisationerne

Den langsigtede tendens fra 1985 til 2015 er markant. LO-forbundene er gået fra at dække to tredjedele af de organiserede lønmodtagere til kun at dække lidt under halvdelen. Samtidig er det først og fremmest AC – og kun i begrænset udstrækning FTF – der er gået frem og har opnået en lidt større andel. Den øvrige del af det, der kan betegnes som den etablerede fagbevægelse, har således kun i en vis udstrækning kunnet kompensere LO-organisationernes tab.

Det er i høj grad de ideologisk alternative organisationer, der har vundet frem. Deres andel er vokset fra 1 til 14 procent af de organiserede fra 1985 til 2015. Selv om de stadig kun repræsenterer lidt over hver tiende fagforeningsmedlem, er de vokset fra at være et marginalt element til at udgøre en reel trussel mod den etablerede fagbevægelse i almindelighed og LO-forbundene i særdeleshed. Spørgsmålet er altså, hvorvidt medlemsudviklingen hos de alternative fortsætter ufortrødent, eller om disse organisationer om nogen år vil have udtømt deres markedspotentiale. Hvis det viser sig, at de ideologisk alternative blot appellerer til et bestemt segment af arbejdsmarkedet, kan man forestille sig, at de alternative vil kapre medlemmer fra hinanden fremfor medlemmer i LO's medlemsforbund. Dette må tiden dog vise. I løbet af dette år har både 2B, ASE Lønmodtagere og Fagforeningen Danmark haft meget pæne vækstrater.

Vi har tidligere anført, at faldet i organisering er et særligt problem for overenskomstsyste­met, idet de overenskomstbærende organisationer oplever den største nedgang. Måler man organisationsgraden uden de ideologisk alternative, er tallet det seneste år faldet lidt til 58,2 pct. i forhold til højdepunktet på over 70 pct. i 1995. Hvis de overenskomstbærende organisationers fastholdelse af en høj organisationsgrad kan ses som en forudsætning for opretholdelsen af den danske model med parternes selvregulering af løn og arbejdsvilkår, kan den fortsatte tendens til faldende medlemstal vurderes som en langsigtet trussel mod aftalesyste­met.

Tabel 2: Fordelingen på hovedorganisationer 1985-2013

Fagforeningsmedlemmer 1985-2013 fordelt på hovedorganisationer (antal i 1000'er og i procent af alle fagforeningsmedlemmer)							
	1985	1995	2000	2005	2010	2014	2015
LO	1.119	1.208	1.167	1.142	955	867	844
Andel af organiserede	65,8 %	64,9 %	62,4 %	60,3 %	52,9 %	48,1 %	46,7 %
FTF	309	332	350	361	358	346	344
Andel af organiserede	18,2 %	17,8 %	18,7 %	19,1 %	19,8 %	19,2 %	19,1 %
AC	74	132	150	163	137	203	209
Andel af organiserede	4,4 %	7,1 %	8,0 %	8,6 %	7,6 %	11,3 %	11,6 %
LH	24	75	80	76	83	97	996
Andel af organiserede	1,4 %	4,0 %	4,3 %	4,0 %	4,6 %	5,4 %	5,5 %
Ideologiske alternative	13	53	68	94	173	236	253
Andel af organiserede	0,8 %	2,8 %	3,6 %	5,0 %	9,6 %	13,1 %	14,0 %
Uden for hovedorg.	161	62	55	57	98	54	573
Andel af organiserede	9,5 %	3,3 %	2,9 %	3,0 %	5,4 %	3,0 %	3,2 %
I alt	1.700	1.862	1.870	1.893	1.804	1.803	1.807
I alt (ekskl. alternative)	1.687	1.809	1.802	1.799	1.631	1.567	1.554
Andel af organiserede	99,2 %	97,2 %	96,4 %	95,0 %	90,4 %	86,9 %	86,0 %

Kilder: Samme som i Tabel 1

Vedrørende de ideologisk alternative

I vores første opgørelse fra 1985 er det kun Kristelig Fagforening og Kristelig Funktionær-Organisation, der er med i grupperingen 'ideologiske alternative'. I 1990 er der i alt 4 ideologiske alternative organisationer: Funktionærkartellet, Tekniker Sammenslutningen, Kristelig Fagforening og Kristelig Funktionær-Organisation. I 1995 er det de samme organisationer, men her er de første to slået sammen til Funktionærkartellet/

Teknikersammenslutningen (de blev siden grundlaget for Det Faglige Hus i Esbjerg). I 2000 er der også sket en fusion i den kristelige familie, så der nu kun er to "gule" sammenslutninger med: Funktionærkartellet/

Teknikersammenslutningen og Kristelig Fagforening. I 2005 er Fagforeningen Danmark (som en del af det Det Faglige Hus i Esbjerg) kommet med i tabellens opgørelse af forbund uden for hovedorganisationerne. Så her har vi ud over denne nye organisation i statistikken stadig Funktionærkartellet/ Teknikersammenslutningen og Kristelig Fagforening indregnet.

I 2010 er en ny fagforening under Det Faglige Hus, nærmere bestemt 2B – Bedst og Billigst, også kommet med i den officielle statistik. 2B har som nævnt oplevet en pæn medlemsfremgang siden starten.

Siden 2012 er den gamle Sammenslutningen af Firmafunktionærer, der nu hedder Frie Funktionærer, med i opgørelsen med ca. 15.000 medlemmer. I sin tid var SFF med under FTF, mens denne organisation kæmpede med HK om funktionærmedlemmer i den private sektor. Men i sammenhæng med normaliseringen af forbindelserne med FTF og LO røg SFF ud af 'det gode selskab', og denne organisation må derfor siges at tilhøre den ideologisk alternative gruppe. Ifølge organisationens hjemmeside er FRIE Funktionærer en fagforening, som siden 1951 år har kæmpet for organisationsfrihed i Danmark og har egen tværfaglig a-kasse.

Siden 2012 er JOB Tryghed – nu ASE Lønmodtagere – kommet med i opgørelsen. Denne organisation har oplevet en eksplosiv vækst til ca. 33.000 i 2015. De Esbjerg-baserede alternative faglige organisationer, Fagforeningen Danmark og Funktionærkartellet/Teknikersammenslutningen har i øvrigt fælles a-kasse, der hedder Det Faglige Hus – A-kasse (tidligere Danske Lønmodtageres A-kasse).

Der henvises til Danmarks Statistik for detaljerede oplysninger om antal medlemmer efter medlemsorganisationer, køn og år:

<http://www.statistikbanken.dk/LONMED>

Jesper Due og Jørgen Steen Madsen er professorer emeritus og Christian Lyhne Ibsen adjunkt ved forskningscenteret FAOS, Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

*FAOS
18.12.2015*